

Kosyl: Kosyl Czesław. Przewiska ludowe określające wzrost i tuszę (próba analizy semantycznej) // Przewiska i przydomki w językach słowiańskich. Część 1. /Pod redakcją Stefana Warchoła.– Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Skłodowskiej, 1998. – С. 189-207.

Oksana Werbowetska. Übernamen nach körperlichen Eigenschaften des Trägers (auf Grund der Anthroponymie des Gebiets Ternopil). Im Artikel werden die Übernamen der Bewohner der Region Ternopil nach ihren äußeren Merkmalen und körperlichen Eigenschaften des Trägers behandelt. Zum Forschungsgegenstand dienen sowie motivische als auch semantische Klassifikationen der Übernamen.

Schlüsselwörter: *Übername, Nominationsmotiv, körperliche Eigenschaften des Trägers, Semantik des Bildungswortes, Bildungslexeme.*

Любов Дика (Тернопіль)

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ОЙКОНІМІВ ВІННИЧЧИНИ НА -ІВ (<ОВ), -ИН

У статті аналізуються ойконіми Східного Поділля з суфіксами -ів (<-ов), -ин, а також їх словотвірні варіанти на -ова, -ове, -ина, -ине з огляду на семантичний характер їх твірних основ.

Ключові слова: *антропонім, ойконім, семантика, твірна основа.*

Територія Вінниччини, інакше Східного Поділля, протягом багатьох століть була ареною складних історичних подій. Наприкінці XII – початку XIII ст. Поділля під назвою Пониззя перебувало у складі Галицько-Волинського князівства [Бурдейний, Рубін: 26]; з XIV ст. Подільські землі потрапили під вплив литовських князів, а пізніше польської шляхти. З кінця XVIII ст., після третього поділу Польщі, Поділля потрапило під зверхність Росії [Сіцінський: 12]. У XVII-XVIII ст. відбувалося дозаселення нашого регіону за рахунок переселенців з інших територій України, зокрема з Волині, Галичини, Полісся [Бучко 1966: 94].

Ойконімія Східного Поділля досі не була ще об'єктом спеціального монографічного дослідження. Лише поодинокі назви

поселень чи окремі моделі ойконімів принагідно аналізувалися в роботах, присвячених вивченню конкретних типів ойконімів, наприклад, назв поселень України на *-івці*, *-инці* [Бучко 1966], *-ин*, *-ів* [Купчинська] та інші.

В ойконімії Вінниччини представлено значну кількість різних словотвірних моделей з неоднаковим ступенем їх продуктивності. Переважна більшість виокремлених нами моделей ойконімів є за походженням спільнослов'янськими. Власне такими є також ойконіми з суфіксами *-ів (<-ов)*, *-ин*, які ми обрали об'єктом нашого аналізу. В ойконімії Вінниччини вони становлять близько 9% від усіх назв поселень області. Первісно такі назви виражали приналежність, оскільки вони утворилися за допомогою посесивних суфіксів *-ів (<-ов)*, *-ин* і виникли у період розпаду родових і зародження власницьких відносин у суспільстві [Купчинська: 27].

І хоча ойконіми України на *-ів (<-ов)*, *-ин* були свого часу об'єктом дисертаційного дослідження З. Купчинської, все ж більшість назв цієї моделі з території Вінницької області у названій праці не були розглянуті, тому ми й обрали їх предметом нашої розвідки. До того ж ми аналізуватимемо не лише ойконіми на *-ів*, *-ин*, але й їх словотвірні варіанти на *-ова*, *-ове*, *-ина*, *-ине*.

За генетичними ознаками українські топоніми на *-ів*, *-ин*, як відзначає З. Купчинська [Купчинська: 27], можна поділити на дві групи: 1) топоніми, утворені від слов'янських автохтонних особових назв і 2) топоніми, утворені від неслов'янських (християнських) імен. Ойконіми на *-ів (<-ов)*, *-ин* за відомою класифікацією польського ономаста В. Ташицького [Taszycki: 260-261] належать до групи топонімів, що завжди (від самого початку) були назвами поселень і виражали приналежність. Л. Гумецька [Гумецька: 42] такі назви поселень зараховує до групи топонімів, які походять від особових назв (антропонімів) і вказують на приналежність. І хоча у кожній з наведених класифікацій правильно визначено походження аналізованої моделі ойконімів, однак час їх виникнення та словотвірна структура ще потребують ґрунтовного дослідження.

Якщо усі ойконіми на *-ів*, *-ин*, що деривовані від антропонімів на зразок *Антонів*, *Борків*, *Джурин*, *Кинашів*, *Скибин*, *Сорочин*, виражають, як стверджує Д. Бучко [2003: 71], приналежність, то далеко не всі структурно-словотвірні варіанти цих назв на *-ова*, *-ове*,

-ина, -ине на зразок *Березова, Дубова, Лозове, Редькина, Покутине, Ясенове* є однозначно відантропонічного походження.

Досліджувані нами ойконіми Вінниччини на *-ів, -ин (-ове, -ова, -ине, -ина)* фіксуються в писемних документах наступним чином

1. У XIV ст. нами виявлено лише 4 ойконіми на *-ів<-ов (-ево)*: *Клиціє* (Клицево 1393 [Под.: 66]), *Макаріє* (Макаровъ 1392 [Под.: 66]), *Тьеріє* (Тьвровъ 1392 [Под.: 66]), *Шендеріє* (Шандырево 1393 [Под.: 66]) – і жодної назви на *-ин*.

2. У XV ст. кількість ойконімів на *-ів, -ин* є значно чисельнішою – 21 назва: 17 на *-ів<-ов, (-ова)* і 4 на *-ин*. Уперше фіксуються у документах такі назви поселень: *Боркіє* (Борків 1431 [От.: 45]), *Браїтіє* (Браїлів 1431 [От.: 34]), *Вище-Ольчедаіє* (Голчедаєвъ 1431 [Груш.: 39]), *Дашіє* (Дашевъ 1418 [Под.: 39]), *Дубова* (Дубова 1431 [От.: 34]), *Куманіє* (Кумановъ 1456 [Груш.: 81, 146]), *Ломазіє* (Ломазовъ 1448 [Груш.: 44]), *Мізякіє* (Мезяковъ 1404 [Груш.: 52]), *Нижчий Ольчедаіє* (Нижній Голчедаєвъ 1452 [Груш.: 40]), *Сніткіє* (Снитковъ 1492 [Груш.: 40]), *Тяжкіє* (Тяжилів 1431 [От.: 35]), *Ялтушкіє* (Олтушковъ 1431 [Под.: 42]), *Бахтин* (Бахтинъ 1442 [Груш.: 42]), *Копистирин* (Копыстеринъ 1432 [Под.: 44]), *Літин* (Літин 1431 [От.: 46]).

Чотири ойконіми (*Клиціє, Макаріє, Тьеріє, Шендеріє*), виявлених нами у XIV ст., збереглися і у XV ст.

3. У XVI ст. кількість ойконімів на *-ів, -ин* у порівнянні з XV ст. подвоїлася. Разом із назвами населених пунктів, що зафіксовані у попередніх століттях, їх нараховується уже 49 назв (42 ойконіми на *-ів<-ов, (-ова)* і 7 – на *-ин*): *Бахтин* (Бахтинъ 1442 [Груш.: 42]), *Березова* (Berezowa 1599 [Крик.: 458]) – нині с. Березівка, *Дубова* (Dubowa XVIст. [Крик.: 465]), *Карачова* (Karaczowa Łuka 1595: Арх.ЮЗР, 8/Л: 169) – від XVIII ст. і нині с. Івашківці, *Межиріє* (Межировъ 1551 [Груш.: 94]), *Немиріє* (Немирів 1594 [Сел.РУ: 403]), *Соколова* (Соколковъ 1546 [Груш.: 208]), *Шепехіє* (Шелеховъ 1538 [Груш.: 47]), *Вонячин* (Вонячинъ 1538 [Груш.: 100]), *Губин* (Губин 1599 [Сел.РУ: 423]), *Ладіжин* (Ладыжинъ XVIст. [Под.: 61]) та ін.

Варто зазначити, що з попереднього століття збереглися всі ойконіми, крім назви *Куманіє*, яка засвідчена лише у XV ст.

4. Документи з XVII ст. фіксують 77 назв населених пунктів на *-ів, -ин*, з них 64 – на *-ів* та 13 – на *-ин*. Значне число серед них є новими: *Борскіє* (Борсків 1618 [От.: 244]), *Жукова* (Жуків 1618 [От.:

244]), *Зозів* (Зозів 1629 [От.: 251]), *Оратів* (Оратів 1629 [От.: 251]); *Гайсин* (Гайсин 1601 [Сел.РУ: 426]), *Тулечин* (Tulczyn 1649 [Арх.ЮЗР, 3/VI: 51]), *Цвіжин* (Цвіжин 1616 [От.: 251]) та ін.

5. У документах XVIII ст. нами виявлено 98 ойконімів на *-ів*, *-ин* (*-ина*) (76 назв на *-ів* і 22 – на *-ин*), напр.: *Бруслинів* (Бруслинів 1796 [БН: 103]), *Кулишов* (Кулишов 1796 [БН: 157]), *Митків* (Митків 1796 [БН: 74]), *Солгутов* (Солгутов 1796 [БН: 148]), *Михайлин* (Михайлин 1796 [БН: 159]), *Савчина* (Савчина 1796 [БН: 145]), *Скибин* (Скибин 1796 [БН: 164]) та ін. У цьому столітті спостерігаємо значне поповнення складу ойконімії Вінниччини новими назвами населених пунктів – 20 назв на *-ів* (*<-ов*) та 9 – на *-ин*, однак маємо зникнення 8 ойконімів на *-ів*, які зафіксовані нами у XVII ст.: *Клишів* (Клишів 1612 [Сел.РУ: 438]), *Кошів* (Кошелев 1638 [Сел.РУ: 283]), *Кошів* (Кошів 1606 [Сел.РУ: 431]), *Лобачів* (Лобачів 1640 [Сел.РУ: 471]), *Старий Зялів* (Старий Зялів 1643 [Сел.РУ: 474]), *Білів* (Белов 1599 [Груш.: 123]; Bielow 1599 [Крик.: 459]) – від XVIII ст. – с. Біляни, *Гальшів* (Гальшов 1599 [Груш.: 123]; Galiszow 1603 [Крик.: 462]) – сьогодні с. Політанки [Крикун: 462], *Жеребилів* (Zerebiłow 1661 [Крик.: 466]) – від XVIII ст. – с. Жеребилівка [Крикун: 466].

6. Значне збільшення числа ойконімів на *-ів* (*-ова*), *-ин* бачимо також у XIX ст. – 157 назв (123 ойконіми на *-ів*, 34 – на *-ин*): *Бугаків* (Бугаків 1839 [Сел.РУ: 392]), *Вільхова* (Ольхова 1893 [НМП: 335]), *Волова* (Волова 1893 [НМП: 70]), *Загнітків* (Загнітків 1879 [РРУ: 175]), *Конева* (Конева 1893 [НМП: 214]), *Анютине* (Анютина 1893 [НМП: 11]), *Деребчин* (Деребчин 1846 [Сел.РУ: 423]), *Чорномин* (Чорномин 1877 [РРУ: 162]). Ріст кількості аналізованих ойконімів спричинений насамперед наявністю максимально повних списків назв населених пунктів, а не творенням нових поселень з назвами на *-ів*, *-ин*, що виражають приналежність.

7. У XX ст. загальна кількість ойконімів на *-ів*, *-ин* значно зросла порівняно з попереднім століттям за рахунок штучних утворень назв населених пунктів на *-ова*, *-ове* і досягла 200 одиниць. В різні десятиліття XX ст. кількість назв поселень на *-ів*, *-ин* не була однаковою. Якщо станом на 1.09.1946р. на території Вінниччини таких назв нараховувалося 200, то уже в 60-х рр. XX ст. їх було лише 191 назва.

Слід зазначити, що назви поселень на *-ова, -ове* з території Східного Поділля фіксуються писемними джерелами, починаючи з XV-XVI ст.: *Дубова* (Дубова 1431 [От.: 34]), *Лозова* (Лозова 1599 [Груш.: 123]), *Тропове* (Тропова 1599 [Груш.: 123]).

Проаналізувавши назви населених пунктів Вінниччини на *-ів (-ова, -ове), -ин (-ина, -ине)* за століттями, бачимо, що значна кількість ойконімів цієї моделі збереглася з попередніх століть. Однак, якщо у XIV-XVIII ст. назви на *-ів, -ин* могли творитися від антропонімів різного походження (напр.: *Бабин, Іванів, Кліщів, Маянів, Тутьчин, Яптуликів* та ін.), то у ХХ ст. нові назви населених пунктів, але уже на *-ова, -ове, -ина, -ине*, були утворені, як уже зазначалося, переважно штучно: *Дубова, Жовтневе, Лозова, Марусине, Ольгине, Ярове, Ясенове* та ін.

За семантикою твірних основ ойконіми названої моделі Східного Поділля поділяємо на три групи:

- 1) назви поселень, що утворилися від християнських імен;
- 2) назви поселень, що утворилися від слов'янських імен;
- 3) назви поселень, що утворилися від апелятивів (штучно).

Розглянемо кожну з виділених груп ойконімів ґрунтовніше.

I. Ойконіми на *-ів (<-ов), -ин*, що походять від церковно-християнських імен.

Цю групу складають 43 назви, тобто 15,8% від усіх аналізованих нами назв населених пунктів Вінниччини цієї моделі. Враховуючи структуру хресних імен, твірних основ аналізованих ойконімів, останні теж ділимо на дві групи:

а) ойконіми на *-ів (<-ов), -ин*, що утворилися від християнських чоловічих імен у повній (офіційній) формі: *Антонів* (Antonov 1622 [Żdź XX: 94]), *Іванів* (Iwanow 1515 [Żdź XVIII/1: 172]), *Кузьмин* (Кузьминь 1889 [НМП: 241]), *Макаріів* (Макаровь 1392 [Под.: 66]), *Михайтин* (Михайлин 1796 [БН: 159]), *Савин Майдан* (Савинь Майдань 1893 [НМП: 433]), *Супрунів* (Супруновь 1893 [НМП: 457]), *Туліїв* (Тулів 1947 [АТП: 40]); усього 8 назв;

б) ойконіми на *-ів (-ова)*, що утворені від християнських чоловічих імен у суфіксальній та усічено-суфіксальній формах: *Васильків* (Васильковь 1712 [Арх.ЮЗР 3/II: 197]), *Гнатків* (Гнатків 1947 [АТП: 35]), *Демків* (Демковь 1893 [НМП: 128]), *Івашків* (Iwaszkow 1604 [Żdź XXI: 494]), *Кинашів* (Кинашевь 1893 [НМП,

199]), *Левкіє* (Левковъ 1893 [НМП: 255]), *Леськове* (1947 АТП: 25), *Матейкіє* (Mateikow 1566 [Zdz XIX: 199]), *Мелешкіє* (Мелешковъ 1893 [НМП: 292]), *Мыткіє* (Мытковъ 1893 [НМП: 313]), *Свидова* (1947 АТП: 26), *Терешкіє* (Терешкова 1739 [Груш.: 218]), *Ялтушкіє* (Елтушковъ 1431 [Груш.: 29]).

Відантропонімні назви на *-иц*, *-ина*, *-ине* репрезентуються лише п'ятьма ойконімами: *Анютине* (1893 НМП: 11), *Маринин* (1893 НМП: 281), *Марусине* (1969 АТП: 29), *Наталина* (1893 НМП: 497), *Ольгине* (1947 АТП: 39). З названих 3 ойконіми існували ще в 2-ій половині ХІХ ст., тому ми схильні зараховувати їх до давніх.

II. Ойконіми на *-іє* (<*-ов*), *-ин*, які утворені від слов'янських автохтонних імен.

Абсолютна більшість ойконімів Вінниччини на *-іє*, *-ин* походить від слов'янських відкомполітичних та відапеліативних автохтонних імен і пізніших прізвищ. У цій групі нараховується 194 ойконіми (69,7% від усіх виявлених нами назв поселень Східного Поділля на *-іє*, *-ин* у ХІV-ХХ ст.).

У залежності від походження та структури антропонімів, репрезентованих в виділених ойконімах, поділяємо їх на такі підгрупи: 1) ойконіми, що утворилися від відкомполітичних слов'янських особових імен; 2) ойконіми, що утворилися від слов'янських автохтонних відапеліативних особових імен.

1. Ойконіми на *-іє*, *-ин*, що утворені від відкомполітичних слов'янських імен, репрезентуються 31 назвою. Твірними основами цих ойконімів є антропоніми, що виникли в результаті скорочення давніх слов'янських двочленних імен на зразок: *Бабин* (Бабин 1625 [Сел.РУ: 453]) <о.н. Баба [Мор.: 5] <Баб[ирадь], пол. *Bebiegad*, *Babirad* [Sl. I: 74]; *Балин* (Balin 1765-1791 [Арх.ЮЗР 5/II: 242]) <о.н. Бала <Баломирь, Балосинь [Мор.: 6, 7]; *Бахтин* (Бахтинъ 1442 [Груш.: 42]) <о.н. Бахта [Туп.: 42] <Бахтиарь [Мор.: 9]; *Будкіє* (1947 АТП: 39) <о.н. Будко <Будимиль, або Будимирь чи Будиславъ [Мор.: 29]; *Дашіє* (Дашевъ 1418 [Под.: 39]) <о.н. Дасій <Даш <Даньслав [Мор.: 68-69]; *Казюріє Яр* (1947 АТП: 40) <о.н. *Казюра, пор. Казюк [СП: 164] <Казимирь [Туп.: 171]; *Межиріє* (Межировъ 1551 [Груш.: 94]) <*Межирь <*Ме[жи]жирь, пор. *Mecizir* [Sv.: 93]; *Немаріє* (Niemierow 1578 [Zdz XVIII/1: 224]) <о.н. Немирь [Туп.: 129]; *Майдан Стасіє* (Стасевъ-Майданъ 1893 [НМП: 445]) <о.н. Стась <Станиславъ [Мор.:

184]; *Чернятин* (Czerniatyn 1583 [Zdż XXI: 120]) <о.н. Чернята <о.н. Черномиръ, Черномужъ [Мор.: 206].

2. Ойконіми на *-ів, -ин*, що утворені від слов'янських автохтонних відапелятивних імен. Їх нараховуємо 163 назви. Враховуючи семантику базових назв цих антропонімів, що є твірними основами аналізованих ойконімів на *-ів, -ин*, останні (назви поселень) поділяємо на такі основні підгрупи:

2.1. Ойконіми, в основах яких засвідчені антропоніми, мотивовані назвами рослин. Ця група нараховує 8 одиниць: *Березова* (Berezowa 1713 [Арх.ЮЗР 1/IV: 371]) <о.н. Береза [Вес.: 36]; *Бруслинів* (1844 Сел.РУ: 411) <*Бруслина, пор. Брусника [Вес.: 50]; *Грабкова* (1893 НМП: 513) <о.н. Грабко [Мор.: 63]; *Лозова Хм* (Лозова 1599 [Груш.: 123]); *Лозова Шарг* (Лозова 1893 [НМП: 263]) <о.н. Лоза [Туп.: 230]; *Редькина* (1893 НМП: 406) <о.н. Редька [Вес.: 267]; *Хмельова* (Хмелевая 1893 [Гульдм.: 504]) <о.н. Хмель [Туп.: 415]; *Цибутів* (Cybulew 1600 [Zdż XXI: 43]) <о.н. Цибуля [Туп.: 420].

Назви поселень на зразок *Березова, Лозова, Хмельова* можна також кваліфікувати як топографічні утворення.

2.2. Ойконіми на *-ів, -ин*, в основах яких засвідчені слов'янські автохтонні відапелятивні імена, мотивовані назвами тварин, птахів, комах і риб.

Уперше ойконіми Вінниччини цього типу фіксуються документами, починаючи з XIV ст. і складають вони 10 назв: *Біличин* (Биличин XVIII ст. [Груш.: 350]) <о.н. Билица [Мор.: 12] <білиця 1) "білка"; 2) "непострижена монахія" [Гр. I: 65]; *Волове* (Wolowe XVIII ст. [Арх.ЮЗР 1/IV: 533]) <о.н. Воль [Мор.: 48]; *Козтів* (Козловъ 1564 [Груш.: 38, 44]) <о.н. Козел [Вес.: 147]; *Голубів* (1947 АТП: 14) <о.н. Голуб [Вес.: 83]; *Соколова* (Sokolow XVIII ст. [Арх.ЮЗР 3/II: 215]) <о.н. Сокол [Вес.: 295]; *Сорочин* (Soroczyn 1735 [Арх.ЮЗР 3/III: 159]) <о.н. Сорока [Вес.: 297]; *Жукова* (Жуково 1893 [НМП: 154]) <о.н. Жук [Вес.: 116]; *Клиців* (Клищево 1393 [Под.: 66]) <о.н. Клещь [Демч.: 127]; *Комарів* (Komarow 1578 [Zdż XVIII/1: 145]) <о.н. Комар [Вес.: 152]; *Ракова* (Ракова 1848 [Сел.РУ: 445]) <о.н. Раць [Туп.: 333].

2.3. Ойконіми, які утворені від слов'янських автохтонних відапелятивних імен, мотивованих назвами продуктів харчування, страв. Нами виявлено лише 4 ойконіми з такими твірними основами: *Коржів* (Коржово 1893 [НМП: 218]) <о.н. Коржъ [Туп.: 196]; *Крутин*

(Крупин 1893 [НМП: 233]) <о.н.Крупа [Туп.: 211]; *Кулешів* (Кулишов 1796 [БН: 157]) <о.н. Кулешь [Туп.: 215]; *Пирогов* (Пирогов 1893 [НМП: 362]) <о.н.Пирогъ [Туп.: 304].-

2.4. Ойконіми, що утворені від слов'янських автохтонних відапелятивних імен, мотивованих назвами предметів побуту, знарядь праці, одягу та ін.: *Кожухів* (Кожухів 1644 [Сел.РУ: 447]) <о.н.Кожух [Вес.: 147]; *Лопатин* (Lopatyn 1679 [Арх.ЮЗР 2/II: 257]) <о.н.Лопата [Туп.: 231]; *Обухів* (Obuchow 1646 [Арх.ЮЗР 3/III: 372]) <о.н. Обухъ [Туп.: 284].

2.5. Ойконіми, твірні основи яких є антропоніми, що походять від назв професій, роду занять; нами виявлено лише 4 такі назви: *Джурин* (Джурин 1840 [Сел.РУ: 397]) <о.н.Джуро [Мор.: 70] <джуро "козацький слуга" [Гр. I: 377]; *Палійове* (1969 АТП: 25) < о.н.Палій [Гр. IV: 558]; *Попова* (Попова 1893 [НМП: 374]) <о.н.Попъ [Туп.: 315]; *Чабанове* (1969 АТП: 25) <о.н.Чабан [].

2.6. Ойконіми, твірними основами яких є антропоніми, які походять від однойменних етнонімів: *Ляхова* (Ляхова 1905 [Кр.: 300]) <о.н.Лях [Мор.:117]; *Торків* (Torkow 1629 [Żdź XX: 142]) < о.н.*Торка, пор.Торчинь [Мор.: 194]; *Торчин* (Torczin 1570 [Żdź XIX: 13]) < о.н.*Торка, пор.Торчинь [Мор.: 194].

Отже, відапелятивні ойконіми за своєю структурою є простими назвами, що первісно були присвійними прикметниками, які згодом субстантивувалися.

III. Назви поселень, що є утвореннями відапелятивними (штучними).

Структурно-словотвірні варіанти суфіксів *-ів*, *-ин*, а саме *-ова*, *-ове*, *-ина*, *-ине* нерідко використовувалися при творенні відносних прикметників, що вживалися для називання перейменованих населених пунктів. Ойконіми на *-ова*, *-ове*, *-ина*, *-ине* становлять 14,3% від усіх ойконімів Східного Поділля на *-ів* (*-ова*, *-ове*), *-ин* (*-ина*, *-ине*). Слід відзначити, що домінуюче число їх уперше фіксуються довідниками АТП з 1947, 1969 та 1972 років, і з'явилися вони в основному в результаті перейменування раніше існуючих населених пунктів, напр.: *Барєнковоє* ст.н. *Дубове* (Погр.), *Вишневеє* ст.н. *Підтісне* (М.-Под.), *Гайовеє* ст.н. *Хутір-Комаровецький* (Барс.), *Дубовеє* ст.н. *селище Розкопанського відділу буякорадгоспу* (Погр.), *Жовтневе I* ст.н. *Попієха* (Кал.), *Кленовеє* ст.н. *Гута* (Тул.),

Лісове / ст.н. *Лісові Берлинці* (Коп.), *Лозове* / ст.н. *Людвиківка* (Черн.), *Лугове* / ст.н. *Населений пункт "Маремонд"* (Барс.), *Некрасове* / ст.н. *Юзвин* (Вн.), *Польове* / ст.н. *Польові Берлинці* (Коп.), *Садове* / ст.н. *Літинські Хутори* (Літ.), *Хмільове* / ст.н. *Ворошилова* (Лип.), *Ярове* / ст.н. *Кучмань* (Шп.), *Ясенове* / ст.н. *Олександрівка* (Нем.).
Перейменовувалися насамперед населені пункти для того, щоб уникнути багатослівних назв (*Хутір-Комаровецький, населений пункт "Маремонд"*), або ж поселення, назви яких були "неідейними" або ж могли асоціюватися з Берліном з Німеччиною, напр.: *Берлинці*, або ж назви населених пунктів, які вже вживалися у тих же районах Вінницької області (*Олександрівка, Дубове* та ін.).

З 278 назв поселень Вінниччини на *-ів (-ова, -ове), -ин (-ина, -ине)* абсолютна більшість утворилася за допомогою суфіксів *-ів, -ин* від антропонімів різного походження. Що ж стосується назв на *-ова, -ове, -ине*, то домінуюче число з них є новітніми за часом фіксації і штучними за походженням, оскільки вони виникли в результаті перейменувань, що здійснювалися у першій половині ХХ століття, найчастіше вони виражають релятивність. Одні з них називаємо пам'ятковими на честь певних осіб на зразок: *Кармелюкове, Кірове, Чапаєве, Шевченкове*, інші – на честь історичних подій: *Жовтневе, Першотравневе, Травневе, Трудове*, ще інші мали б характеризувати місцевість, де знаходяться такі поселення, напр.: *Дубова, Лісове, Лозова, Лугове, Польове, Садова, Степове*.

Отже, топоніми на *-ів, -ин* упродовж усього свого функціонування виражали насамперед приналежність. Однак варіанти цих суфіксів *-ова, -ове, -ина, -ине* поряд із присвійним значенням здатні творити ідентичні за формою назви з релятивно-присвійним значенням. У наших матеріалах ойконіми з суфіксами *-ова, -ове, -ина, -ине* найчастіше виражають релятивність.

Серед відантропонімних назв поселень найбільше число їх утворилося від слов'янських автохтонних імен різного походження чи пізніших прізвиськ.

ЛІТЕРАТУРА

Білінський: Білінський М. Вінницький замок. Історичний нарис з доби XVI-XVIII ст. – Вінниця, 1926.

Бурдейний, Рубін: Бурдейний П. А., Рубін М. Б. Вінницька область. Географічний нарис. – К.: Рад. школа, 1967. – 165 с.

Бучко 1966: Бучко Д. Г. Географічні назви на -івці на Поділлі (До питання про колонізацію Поділля // Історичні джерела та їх використання. – К.: Наук. думка, 1966. – Вип. 2. – С. 93-98.

Бучко 2003: Бучко Д. Г. Продуктивність і локалізація основних словотвірних-структурних моделей в ойконімії України // Наукові записки ТДПУ. Серія: Мовознавство. – Тернопіль, 2003. – Вип. I. – С. 68-73.

Гумецька: Гумецька Л. Л. Нарис словотвірної системи української актової мови XIV-XV ст. – К.: В-во АН УРСР, 1958. – 298 с.

Крикун М. Кількість і структура поселень Подільського воєводства в першій половині XVII ст. // Записки НТШ, т. ССXLIII: Праці історико-філософської секції. – Львів, 2002. – С. 374-511.

Купчинська: Купчинська З. О. Топоніми на -ів, -ин слов'янського походження // Мовознавство. – 1993. – № 5. – С. 27-35.

Сіцинський: Сіцинський Є. Нариси з історії Поділля. Нарис 1. Загальний огляд історії Поділля. – Вінниця, 1927. – 74 с.

Taszycki: Taszycki W. Słowiańskie nazwy miejscowe // Rozprawy i studia polonistyczne. 1. Onomastyka. – Wrocław-Kraków: Ossolineum, 1958. – S. 260-261.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

а) Джерела

Арх. ЮЗР – Архив Юго-Западной России: Ч. I – VIII. – К., 1859-1914

АТП – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ (на 1-е вересня 1946 р.). – К.: Вид-во політичної л-ри, 1947. – 1064 с.

БН – Петренко О. С. Брацлавське намісництво (90-ті роки XVIII ст.). – Вінниця, 2001.

Вес. – Веселовский С. П. Ономастикон. Древнерусские имена, прозвища и фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.

Гр. – Гринченко Б. Д. Словарь української мови. – Т. I, IV. – К., 1909.

Груш. – Грушевский М. Барское староство. Исторические очерки: XV-XVIII вв. – К., 1894. – 470 с.

Демч. – Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові імена в побуті українців XIV-XVIII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 171 с.

Кр. – Крылов А. Населенные места Подольской губернии. – К.-Под., 1905. – 538 с.

Крик. – Крикун М. Кількість і структура поселень Подільського воєводства в першій половині XVII ст. // Записки НТШ, т. ССXLIII: Праці історико-філософської секції. – Львів, 2002. – С. 374-511.

Мор. – Морошкин М.Я. Славянский именовослов или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке. – СПб., 1867. – 213 с.

От. – Отамановський В.Д. Вінниця в XIV-XVII ст.: Історичне дослідження. – Вінниця: Континент-прим, 1993. – 463 с.

НМП – Гульдман В. Населенные места Подольской губернии. – К.-Под., 1893. – 593 с.

Под. – Петров Н.И. Подолия. Историческое описание. – СПб., 1891.

РРУ – Робітничий рух на Україні (1861-1884 pp.): 36. документів і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1986. – 424 с.

Сел.РУ – Селянський рух на Україні (1569-1647 pp.): 36. документів і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

СП – Словник прізвищ практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини). – Чернівці: Букрек, 2002. – 424 с.

Туп. – Тупиков Н.М. Словарь древнерусских личных собственных имен // Записки отделения русской и славянской археологии русского общества. – Вып. 6. – СПб., 1903.

Śl. – Słownik staropolskich nazw osobowych. – Wrocław etc., 1965-1985. – Т.1-7.

Sv. – Svoboda J. Staročeská osobní jmená a naše přejmení. – Praha: ČSAV, 1964. – 317 s.

Źdź – Źródła dziejowe. - Warszawa, 1889-1911. – Т. 18-23.

б) Назви адміністративних одиниць

Барс. – Барський р-н

Вн. – Вінницький р-н

Кал. – Калинівський р-н

Коп. – Копайгородський р-н

Лип. – Липовецький р-н

Літ. – Літинський р-н

М.-Под. – Могилів-Подільський р-н

Нем. – Немирівський р-н
Погр. – Погребищенський р-н
Тул. – Тульчинський р-н
Хм. – Хмельницький р-н
Черн. – Чернівецький р-н
Шарг. – Шаргородський р-н
Шп. – Шпиківський р-н

Lyubov Dyka. The lexical-semantic structure of the oiconyms of Vinnytsya ending in -ів (<-ов), -ин. *In this article is analyzed oikonims of East Podillia with suffixes -ів (<-ов), -ин, and also their word building variants on -ова, -ове, -ина, -ине, by the side of semantic characters of their created base.*

Key words: antroponym, oiconym, semantics, created base.

Наталя Сокіл (Львів)

ВІДОНІМНІ МІКРОТОПОНІМИ СКОЛІВЩИНИ

У статті проаналізовано відантропонімічні мікротопоніми (анойконіми) Сколівщини, які є відносно продуктивними на досліджуваній території. У межах досліджуваного типу назв найуживанішими є мікротопоніми з суфіксами -ів (-ов-а, -ев-а), -ин (-ин-а), -инець, -овець тощо.

Ключові слова: мікротопонім, антропонім, топонімічний формант.

Сколівщина – це частина бойківського етнографічного регіону Українських Карпат, унікальний край за своєрідністю мови, народної культури, побуту, мистецтва. В останні кілька десятиліть виразно позначився інтерес учених до цього незвичайного краю з боку істориків, мовознавців, етнографів, фольклористів і ін. Не залишилися осторонь також ономасти, які здійснили монографічні дослідження топонімії (Я. Рудницький) і антропонімії (Г. Бучко) цього регіону. Однак досі не тільки не вивченим, але й не зібраним залишається клас онімів – мікротопоніми (інакше анойконіми), тобто назви полів, лісів,